

DR KENÉZ - KURLÄNDER EDE

SZEMLÉJE

SZOMBAT

STERN SAMU

**az egyféle
polgárjogról**

Intimitások a Hevesi-féle audien-
ciákról. — Dr. Glücksthal Samu:
Nem szülnek a zsidó anyák. — A
„Nazareth“ szó eredete. — A Ka-
lendárium tévedése. — A Nobel-
dijasok statisztikája. — Surry. —
Olvasom . . . Nem olvasom . . ! —
Riportok. — Hirek.

VIII. évfolyam 2. szám.

1935. január 19

A címlap Berény Róbert rajza.

A MULT ÉS JÖVŐ NAGY JUBILÁRIS KULTURESTJE. A Zeneakadémia nagytermében 1935 január 20-án este fél 9 órakor. Impozáns arányokban nyilatkozik meg az érdeklődés a Mult és Jövő jubiláris kulturestje iránt, amely nagyszabású programjával valóban művészi eseményé emelkedik. Az est bevezető száma Dr. Balthazár Dezső püspök: Üdvözlés kívülről. Gál Gyula a Nemzeti Színház örökös tagja, Fehér Arthur, Hollán Lili, Torday Judit a biblia, és héber költők és Patai József verseiből mutatnak be szemelvényeket és jeleneteket. Beregi Oszkár az Ember tragédiájának Fáraó jelenetét fogja előadni. Gellért Lajos és Ürmössy Anikó Stefan Zweig Jeremiásának legszebb jeleneteit fogják megeleveníteni. Sándor Erzsi kamaraénekesnő az Opera örökös tagja, Kálmán Oszkár, Somló József a Magy. kir. Operaház művészei és dr. Markó József operaénekes oratórium operaáriákat, továbbá Kelen Hugónak Patai József verseire írt kompozícióját fogják bemutatni, részben kéziratból. Fenyves Lóránt hegedűművész, a Hubay díj nyertese, Rózsa Vera operaénekesnő, Farnady Edith zongoraművésznővel új héber kompozíciót mutatnak be. Barta Klári zongoraművésznő saját kompozíciójával mutatkozik be. A 11 éves Kleinberger Áрпи szentföldi gyermekdalokat ad elő. A jubileumi zsoltárt Ábrahámszon főkántor énekli. Kísérnek: Kellenné Hirsch Rózsi, Kenéz Lili zongoraművésznő. Ákom Lajos orgonaművész, Gottschall karnagy és kórusa. Jegyek kaphatók a Mult és Jövő kidóhivatalánál Budapest, V. Vadász utca 11.

A BUDAPESTI AUT. ORTHODOX IZR. HITKÖZSÉG KÉPVISELŐTESTÜLETI ÜLÉSE. A budapesti aut. orth. izr. hitközség f. hó 30-án képviselőtestületi ülést tartott, melyet óbudai Freudiger Ábrahám hitk. elnök, kormányfőtaácsos a következő szavakkal nyitott meg: „Tisztelt Közgyűlés! Mindannyiunk szive sugallatát követem akkor, midőn mai közgyűlésünk első szavaképen megemlékezünk Kormányzó Urunk, vitéz nagybányai Horthy Miklós őfőméltóságának 15 évi kormányzasi évfordulójáról. A jubileum napján Kazinczy uccai főtemplomunkban ünnepi istentiszteletet tartotunk, ahol az egész hitközség képviselői megjelentek és ahol Sussmann Viktor rabbi ur a nyitott frigyláda előtt fohászt mondott a Kormányzó ur őfőméltósága egészségéért, hosszú életéért s további eredményes működéséért. Hálát adunk a Mindenhatónak, hogy kormányzása alatt a magyar királyi kormány működése alapján sikerült a rend helyreállítása és forró imával fordulunk a Mindenhatóhoz további eredményteljes működéséért, Nagymagyarország határai visszaállításáért és Nagymagyarország

összes polgárainak jólétéért.“ Elnök szavait a képviselőtestületi tagok állva hallgatták végig.

Ezután indítványozta, hogy a „Rambam“ 800-ik születésnapját a pesti orthodox hitközség oly módon ünnepelje, hogy a hitközség kebelbeli „bné tórái“ és „bachurim“-jai szólittassanak fel, a megfejtésre szoruló Rambam-tételeknek kellő magyarázattal való ellátására és az így beérkezett megfelelő magyarázatokat a hitközség ünnepi emlékkönyv formájában nyomassa ki. Elnök indítványát egyhangu lelkesedéssel fogadták el.

A napirendre áttérve, elnök előterjesztette a képviselőtestületnek a hitközség 1935. évre szóló költségvetés-előirányzatát. Az egyes tételekről Schlesinger Adolf pénzügyi előljáró referált. Jelentésének azon részét, mely szerint sikerült a mult évre előirányzott deficitet célszerű gazdálkodással lecsökkenteni, a képviselőtestület nagy lelkesedéssel tudomásul vette. Többek hozzászólása után a képviselőtestület az előterjesztett 486 ezer pengő keretében mozgó költségvetést egyhangulag, változatlanul elfogadta. Elnök egyuttal felhasználta az alkalmat, hogy nyilvánosan köszönetet mondjon Deutsch Vilmos, Fejér Lajos, Dános Ármín, valamint Tauber Mihály és Ernst Márkusznak, hogy buzgó tevékenységükkel lehetővé tették a szegény gyermekek idej felruházását. Dr. Dach Sándor indítványára a képviselőtestület jegyzőkönyvi köszönetét fejezte ki az előjáróságnak és választmánynak, a hitközségi ügyek körül kifejtett körültekintő és buzgó tevékenységükért.

A PÁVA-UTCAI TEMPLOMKÖRZET e hó 27-én délelőtt, pont 11 órakor a Pesti Izr. Hitközség Goldmark-termében, néhai dr. Pollák Gyula főkántor özvegye és árvája javára, őméltósága Stern Samu hitközségi elnök fővédnökségével emlékmatinét rendez 2 pengős belépődíj mellett. A megnyitó beszédet dr. Zahler Emil tartja. Közreműködnek: Lineczky Bernát, Ábrahámsohn Manó, Bornstein Hermann főkántorok, Kádárné Zahler Erzsi előadóművésznő és a Páva-utcai énekkar Gottschall Jakab karnagy vezetése mellett.

TOKAJI MINTAPINCE

FUCHS LÁSZLÓ

tolcsvai bortermelő lerakata.

BUDAPEST, V. NADOR UTCA 5

Telefon: 81-2-74.

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

A Szabadegyetem új féléve

~ Néhány szelid megjegyzés ~

Január 14-én nyílt meg a „Pesti Izraelita Hitközség Magyar Zsidó Szabadegyeteme“ hatodik szemesztere. A fontos kulturális intézménynek megbecsülését jelenti az, hogy a megnyitó előadást maga *Stern Samu*, a hitközség elnöke tartotta. Ilyen intézménynél igazán szem előtt kell tartani azt, hogy: a legjobb éppen, hogy jó. És ezért az intézmény ellen elhangzott kifogásokat meg kell szivlelni a tanfolyamok rendezőinek.

Kritikáról lévén szó, mindjárt előjáróban ide iktatjuk azt, amit az Országos Izraelita Tanítóegyesület hivatalos és *Vilner Ferenc* dr., a VAC főtitkára szerkesztésében megjelenő hivatalos közlönyben, a „Tanügyi Értesítő“-ben olvasunk. A zsidó pedagógusok kitűnő lapja, miután ismerteti a Bécsben rendezett szabad egyetemi előadásokat, azt mondja:

„Eltérően a Budapesten rendezett szabad egyetemről, nem rendszertelen, összefüggés nélküli, bár magas nívójú előadásokat rendez, amelyeknek hallgatóságában hiába keressük az intelligenciát, vagy a főiskolai hallgatóságot. . .“

Bár illetékes pedagógiai helyről erednek ezek a megállapítások, meg kell mondani, hogy tulajdonképpen a rendezőség nem tehet arról, hogy az intelligencia, vagy a főiskolai hallgatóság nem kíváncsi az előadásokra. Hogy miért van kiveszendőben az intellektuális rétegben a zsidó szellemi akciók iránti érzék, — annak kutatása külön lapra tartozik és igazságosan csak szélesebb összefüggésben és tágabb perspektívában tárgyalható.

De vajjon az előadások rendszertelenek, összefüggés nélküliek? Ez az állítás legfeljebb a kezdő szemeszterekre vonatkozhatik, akkoriban ez a kifogás jogos is volt, hiszen éppen a SZOMBAT mutatott rá többizben, hogy az előadások vezető gondolat nélkül vannak össze-vissza állítva. Ennek a visszásságnak jogosságát elismerték, amennyiben a legutóbb már szakok szerint osztályozták az előadá-

sokat és így legalább alakilag rendszert hoztak a kollegiumokba. Ebből az alkalomból ismételjük, amit már megírtunk, hogy az egész intézmény elnevezése: „Pesti Izraelita Hitközség Magyar Zsidó Szabad Egyeteme” — nem helyes, mert a hitközség más zsidó szabadegyetemet nem rendezhet, mint magyart és így tehát a „magyar” jelzés fölösleges. Igaz ugyan, hogy előbb volt meg a magyar zsidó szabadegyetem tervezete és mivel a gyermeknek meg volt ugyan a neve, de életképessége nem, átvette a hitközség és adoptálta a gyerekekkel együtt a nevét, de azért a kettőt ilyen anorganikusan egymás mellé állítani még sem stílusos. Ez valahogy olyan, mint amikor a „Petőfi Sándor” neve után elnevezett nyomdát egyesítették a Wölfl-nyomdával és az új cégér az lett: „Petőfi Sándor és Wölfl” nyomda.

Dehát nem is a cím fontos, hanem a tartalom és ebből a szempontból határozott haladást veszünk észre. Nagyon stílszerű a szemeszter befejezéseképen a *Majmuni*-emlékünnepe. Dicséret illeti *Barna Károly* előljárót, hogy szorgalmazására ezentúl díjazzák az előadókat, aminek kimaradása miatt az első előadók panaszkodtak is — négy szemközt.

Épp ezért alkalmat kellene adni a kimondott szakembereknek, hogy tudományukból ezt a kis mellékjövendelmet húzassák.

Ebből a szempontból érthetetlen, hogy például Jehuda Haléviről nem valami zsidó költő, sem ékesszóló rabbi, sem teológiai író, sem zsidó publicista ad elő, hanem — egy ismeretlen ur. Amikor a zsidó nevek ügyéről van szó, akkor sem olyan férfiut választottak, aki ex offo ismeri Zunz idevágó kutatásait, vagy a „Tiv Gitin” idevonatkozó halachikus elmélyedéseit, hanem — olyan urat, aki nagyszerűen tudná bemutatni vetített képekkel a régi jeruzsálemi szentélyeket és tárgyalhatna zsidó építészeti problémákat. Ha zenetörténetről van szó, van-e illetékesebb, mint *Szabolcsi Bence* dr., pedig — nem ő olvas erről a témáról. A kiadott tanrend szerint van egy szak. „Irodalom és irodalomtörténet”, de ennek keretén belül *Turóczi József* előadása *ugyanezt a címet* viseli. *A kabbala* a művelődéstörténeti rovatban szerepel, holott van *zsidó vallásbölcészeti* rovat, viszont a régi zsidó orvosokról való elmélkedés nem skatulyázható orvostudománynak, hanem *művelődéstörténetnek*.

Valahányszor zsidó tárgyú előadásokról van szó, idézni szokták *Karpeles* berlini zsidó szerkesztő egyik szavát. A század elején ő szerkesztette a legelterjedtebb német zsidó lapot és ha egy-egy fiatal titán jött hozzá és megkérte, hogy adjon neki témát, szeretne zsidó tárgyú cikket írni, azt kérdezte tőle, van-e lexikonja. Ha ez csodálkozó pillantással azt felelte, hogy igen, akkor a szerkesztő kioktatta: vegyen elő egy lexikont, lapozzon fel valami címszót „dann schrei-

ben Sie — und die Juden“ (azaz tegye hozzá azt a kapcsot „és a zsidók“) és kész a cikk. És valóban a legkevesebb, amit egy zsidó felolvasástól elvárhatunk, hogy legalább nevében viselje a zsidó vonatkozást.

Ebben a szemeszterben több előadásban még az „und die Juden“ hozzábiggyesztés is hiányzik.

Utóvégre a bűnvádi eljárás, a geofizika stb még sem tartoznak egy kimondott zsidó kulturális intézmény programjába.

Mindezekben a kritikai megjegyzésekben az a jó, hogy a következő szemeszterben gyorsan eltüntethetők, aminek elérése, a nemes cél és szent ügy érdekében, tulajdonképeni indítója ezeknek a soroknak.

A Nobeldíjas zsidók

Mint ismeretes, 1934 év elejéig 170 esetben adták ki a Nobel-díjat. A 170 díjból nem kevesebb, mint huszat, zsidó kapott. Az igazságnak tartozunk azzal, hogy megemlítjük, hogy a 20 Nobel-díjas zsidó közül 6 kikeresztelkedett. Ezeknek nevét az alábbi kimutatásban csillaggal jelöljük. A kikeresztelkedés azonban nem sokat változtat a tényeken, így hát nyugodtan regisztrálhatjuk, hogy a Nobel-díjak 12%-át zsidók nyerték.

Ha tekintetbe vesszük, hogy a zsidóság a világ lakosságának nem egészen 1%-át teszi, nem sok kommentárt kell ehhez a tényhez fűzni. A zsidó Nobel-díjasok zöme németországi lévén, Németország a III. Birodalom létrejötte előtt a Nobel-díjnyertes országok listáján igen elől volt. Mióta azonban a zsidókat kiközösítették a németésből, Németország 11 Nobel-díjasát elvesztette és ezáltal nagyon hátra esett a listán.

Név	Ország	Szak	Év
Baeyer Adolf*	Német	Chémiai	1905
Michelson Albert	Amerika	Phisikai	1907
Ehrlich Pál	Német	Orvosi	1908
Lippmann Gábor	Francia	Phisikai	1908
Mecsnikoff Ilia*	Orosz	Orvosi	1908
Heyse Pál*	Német	Irodalmi	1910
Wallach Ottó	Német	Chémiai	1910
Asser Tóbiás	Holland	Békedíj	1911
Fried Alfréd	Osztrák	Békedíj	1911
Bárány Róbert	Osztrák	Orvosi	1914
Willstaetter Richard	Német	Chémiai	1915
Haber Frigyes	Német	Chémiai	1918
Einstein Albert	Német	Phisikai	1921
Bohr Nils*	Dán	Phisikai	1922
Meyerhof Ottó	Német	Orvosi	1922
Franck James	Német	Phisikai	1926
Hertz Gusztáv*	Német	Chémiai	1926
Bergson Henrik	Francia	Irodalmi	1928
Landsteiner Károly	Osztrák	Orvosi	1930
Warburg Ottó*	Német	Orvosi	1931

Nem olvasom

A Kazinczy utcai orthodox templom igen kellemesen van fűtve központilag. Az orthodoxok ebben az esetben utánoz-

ták a neolog Dohány utcai templomot és most már a konzervatív Rombach-utcai templomban követni kell a vallásos meleget árasztó orthodoxiát.

— 0 —

A „Nazareth”-szó kérdéséhez

Mélyen tisztelt Főszerkesztő Ur!

Olvassom a Szombatban a Főszerkesztő úr megjegyzéseit Nazaretről, „felvilágosító sorokat” kér. Néhány szóban reflektálok felhívására.

Nazaret nevét valóban nem találjuk sehol a talmudi és midrás irodalomban. Ez feltűnt már régen a zsidóknak és keresztényeknek egyformán. Ez azonban még nem ad okot alaptalan találgatásokra. Ismeretes például, hogy a Makabeus név is kimaradt véletlenül a Talmudból. Az Újtestamentum többször mondja Jézusról, hogy nazaréti. A cenzurázatlan talmudkiadásokban is előfordul a „nazaréti” szó, mint Jézus jelzője (Sanhedrin, 43.), vagy mint a keresztények neve (Taanit, 27.): nocri, nocrim.

Hogy azonban Nazarét, mint városnév ismeretes volt már a legrégebb idők óta a zsidók között is, arról részletes bizonyítékokat hallottam Prof. Dr. Klein Sámuelettől, mikor a jeruzsálemi héber egyetem földrajzi szemináriumában együtt olvastuk Kalirnak Echa jasva chavacelet ha-Saron kezdetű tisa-beovi költeményét. Mert eddig kizárólag ebben a pijutban ismerték a Nazaret zsidó előfordulási helyét. Prof. Klein, Palesztina földrajzának legkiválóbb ismerője, kimutatta, hogy Nazaret egyike volt azoknak a galileai városoknak, ahol a második Szentély lerombolása után sok kohanita család telepedett le. Az említett pijut ezeknek pusztulását siratja. Nazaret héber kiejtés szerint helyesebben Nocrat, tehát ismeretes volt a zsidó birodalom fennállása idejében is. Prof. Klein könyvében még három helyet fedez fel, ahol zsidó írásban Nazaret előfordul. Jézus tehát a „nazaréti”, héberül „nocri”, nevet egy valóságos várostól nyerte. Ez a kérdés megoldása.

Valóban említ a Talmud (Ketubbot 51 b.) egy Ben-Nécer nevű rablóvezért, akinek Rasi szerint kiskirályi hatalma volt. Sanhedrin 43. a. (cenzurázatlan kiadás) olvassuk: öt tanítványa volt Jézusnak: Matai (Máté), Nikai, Nécer, Buni és Toda (Taddeus). Ezután elmondja a kihallgatásukat. Az elbeszélés jellege teljesen megbízhatatlan, népies elképzelésre, agadikus utánköltésre utal. A babiloni amorák nagyon megbízhatatlan kerülő uton hallottak csak Jézusról. — Beresit Rabba 76. fejezete a Dániel könyvében szereplő (7, 8) negyedik szakra azt mondja: ez Ben-Nécer. A Lewis szótár ehhez megjegyzi: wahrscheinlich eine Anspielung auf den Nazeräer Jesus. — Más adatot erről nem tudok. — Lehetetlen, hogy Jézust azonosították volna egy rablóvezérrel. Még a zsidók sem. A „Nazaréti” elnevezés az említett adatok alapján, valóságos városnévből ered. A késői homiliák megfélekedtek a „nocri” szó eredetéről és agadikusan úgy magyarázták, hogy Jézus Nécer fia volt, vagy hogy Jézusnak Nécer nevű tanítványa volt. — Különben az Evangélium, amely elismeri, hogy Jézus nazaréti származású volt, ugyancsak agadikusan magyarázza a szót. (Máté, 2, 2. 3.)

Ettől független, hogy mit jelenthet maga a városnév. Talán tényleg őrhelyet, mint a Főszerkesztő úr írja, vagy talán a nécer—fűzfág szóból származik.

Szívélyes üdvözlettel
őszinte tisztelője

Róth Emil.

egri főrabbi.

DR. LANGER NORBERT ötnyelvű kölcsönkönyvtárában naponta ujat olvashat! Havonta P. 1.50. Beiratkozás bármikor.

Szeansz Maimonides-szel

Megjelenik a modern zsidóság Saulja az éndori halottidéző előtt és elkeseregve a zsidóság szomorú sorsát, kéri, hogy idézze fel Majmuni szellemét. És a halottidéző szól:

Ha van ott mennyek magasságában is idő, ha ott is századokkal mérik annak végtelenségét, tekints le reánk és lásd, hogy centennáriumot szenteltünk neked és szállj le hozzánk!

Nyolcszáz esztendő mélységéből bukkanj fel, keresztül vágva magadat a korod után következő kabbalista zürzavaros világ szemlélésén, áttörve az álmessiaszi mozgalmak hullámain, átgázolva a kozák üldözések vértengerén, átjártatva tekinteted az emancipáció századának nyájas pázsitján és keleties lángban égő lelket megfürösztve a zsidó reformmozgalmak hűvös légkörében és ismét felmelegedve a cionizmus zsidó önértékében: jöjj és lásd, mi lett abból a zsidóságból, mely téged a nagy Mózes mellé állított csupa kegyeletből, önkényes hódolatból. Amint a nagy Mózes otthagya a fáraói udvar fényét és kékjét, és ment testvéreinek robotolását nézni, úgy hagyd ott egy rövid időre a szellemek édeni honát és jöjj közzénk. Jöjj szellemlebegéssel, zajtalanul, mint Illés próféta a széderasztalhoz!

És Majmuni Mózes enged a meghívásnak és jön. Elsősorban a pesti zsidóság érdekli, amelynek zajos kiáltása az égbe is elhallatszott: „Nem o da, Buda!” Gondolja, hogy ő majd teremt egységet, az ő nevének tisztelésében egybeforrnak a lelkek és elnémul minden kicsinyes visszavonás. Első útját a templomnak szenteli. De a sok közül melyiket válassza? Természetes, hogy az „Orczy” mellett dönt. Ez áll legközelebb az ő századának vallásos elgondolásához. Ott megüti fülét a szomszéd teremből kihallatszó talmudtanulás, bemegy és ott találja az asztalon nyitva az ő Misne Tóráját, a tanulmányozók zajos gyülekezetében pedig föl-fölhangzik a „harber Rambam”, annak a rekordszerű teljesítménynek örömtelt felkiáltása, hogy ellentmond a Rambam saját magának egy másik tárgy kapcsán megállapított tételével. Eszébe jut a talmudnak (Menachót 28/b.) legendája a mennyben időző Mózesről, melyet oly éles világításban sohasem látott, mint most a maga esetében:

Amikor Mózes a mennybe szállt (hogy a Tórárt átvegye), az Ur isten épp a Tóra egyes betűire ró külön jelentőséggel bíró ékítményeket (taggin), kérdi: „Mi szükség van ezekre?” — Feleli az Ur: „Későbbi időkben egy Akiba nevű tudós lesz majd, aki mindegyik ékítménybe titkos célzatokat fog belemagyarázni!” „Ugyan, kérlek, mutasd meg!” — szólott Mózes. „Fordulj hátra!” — volt a válasz. — Erre nyolc sorral

hátrább ült és a jövőbe ringatózva hallotta a tudósok vitáit, de egy szót sem értett belőlük, majd elájult és csak akkor tért magához, amikor hallotta a „Mózesig visszamenő szokás” emlegetését. Odalép az Ur elé és kérdi: „Ilyen tudósai vannak a tórafeljegyzésnek és te általam adtad a Tórárt?” Mire Isten: „Csak hallgass, így határoztam!”

Persze, hogy ellentmondást fedeznek fel tanításai között azok, akik felszínes analógiák alapján indulnak és nem hatolnak a dolgok mélyéig, ahol különbség állhat elő az egy kategória alá tartozó tárgyak között is. Ő reformálta a talmudi logikát is, ő bölcséleti szemszögből nézte a törvényt is és ennek alapján disztingvált, de az utána következő nemzedékek kikököntek ebből a kerékvágásból, és azt hiszik, hogy ő zökönt ki elveiből. Itt nem maradhat istentiszteletre.

Megy tehát a „Rombach”-ba. Ennek a neve is a zsidó hívek ajkán Rambamra emlékeztet, a gyönyörű mórstilű építmény pedig Kordova és Ókairó működési helyeinek emlékét idézi fel. Péntek este van és mindjárt a minchánál megütődik azon, hogy őt itt túlcitálják konzervativizmusban. Ő nyolc évszázaddal ezelőtt, amikor az idő még nem volt pénz, a keleti henyé élet közepette élő zsidóságnál már szükségét látta annak, hogy az istentiszteletet megszabadítsa a fölös időt vesztegető és lelki teherré váló ismétlésektől, és a hangos semoné eszré áhítatának emelésére eltörölte a semoné eszré halk elmondását, itt pedig visszaállították a Majmuni előtti liturgiát. És mi több: egyes imarészleteket, melyeket megzenésítettek, a közönség nem a karral éneklő, hanem előbb külön mondja el halkán, azaz versenyzajjal és csak azután szólal meg a kar és külön a kántor, egyes szólamokat még külön aláhúzza többszörös ismétléssel, grammatika

szó csupán:
**3 SIRKŐ
LÖWY-NÉL
BUDÁN**

**II. FŐ-UTCA 79.
TELEFON: 51-5-81**

**Alkalmi vételek
legolcsóbb áron!**

II. Zárda-utca 3
Margit körut sarok

ellenes szófüzésben. Ez már keletibb a Keletnél, az egyre siránkozó hang pedig keservesebb annál, melyet az almohádok osztorcsapásai alatt hallatott az ő nemzedéke.

Nincs más hátra, minthogy a „Dohány”-ba menjen. Hallotta ugyan a mennyben is az anekdotát rabbi Chezklről, aki egyszer egy szombatot Pesten töltött és amikor ott-hon a pozsonyiak megkérdezték, melyik templomban áhítatoskodott, azt felelte: „A Dohányban.” Iszonyú megrökönyödéssel veszik felelősségre orthodox hittestvérei, mire ő a következőképp magyarázkodott ki: „Megvallom az igazat: az istentisztelet idejét elaludtam, gondoltam magamban, tehát, melyik templomot aludtam legyen el? Az „Orczy”-t? Az bűn volna; tehát a „Dohányt” és akkor legalább jól jártam. — De ő ilyes ítéletre nem hajlott. És mit észlelt itt? Ahol csak két ember is ül egymás mellett, el nem áll a diskurzus. A szombat köszöntésének

„Bói besolom” szólamánál a közönség hátrafordul, a rabbik pedig előre, az előjárók két hát közé kerülnek. A két főrabbi szerencsére külön ült és ugyancsak a két főkantor is, példát adva a hallgatásra, de viszont ezek templom után sem köszöntik egymást. Ellenben tüzes szószikrákat hallott szórni a szónoklatban a főrabbi ajkáról a másik főrabbi ellen, az imazáró magyar „hitvallomást” pedig, melynél az egyik főrabbi már elvből távozik, az egyik rabbi e szóval vezet be: „Micsoda vakmerőség a templomból távozni, amikor mi hitvallomást teszünk!”

Ezt nevezik rendezett istentiszteletnek? — gondolta magában és visszaszállt a szellemek honába.

Ott fenn csak egyetlen szóval (a háromféle héber kiejtésnek megfelelően háromszor ismételve) imádkoznak: kodajs, kodaus, kados. . .

BÖLCS NÁTÁN-FI

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE:

Nem értem . . .

A „csillagos” Szabó — jól-rosszul — előszeretettel foglalkozik zsidó vonatkozású kérdésekkel és igyekszik magyarázni is azokat. Legutóbb például azt fejtegette, hogy mit jelent Jézus-sal kapcsolatban a „Nazareth” szó. — A Szombat ezzel a kérdéssel már a múlt számában foglalkozott. Volna itt azonban a Nazareth szó eredeténél érdekesebb kérdés is, aminek fejtegetése méltó feladat volna a csillagos Szabónak, mert az ilyen fajta problémák megoldásában ő tényleg tudós szakember. Közbevetem — szerénytelenség nélkül — hogy én sem vagyok minden tudás hijján a christologia terén, hiszen theologiai tanulmányok után kerültem az egyetemre, ahol előszeretettel foglalkoztam archeológiával, római joggal és valami különös nostalgíát éreztem a kánonjog iránt. Ennek dacára katolikus kérdésekben nem érzem magamat véleménymondásra illetékesnek, mindössze ahhoz van bátorságom, hogy felvessek egy kérdést, ami választ kíván, mert amíg választ nem kapok, addig *nem értem a Gregoriánus naptárt.*

Ahogy nálunk van biblia-krilika, úgy létezik egy tudomány, amely az evangeliumok kritikájával foglalkozik. Én azonban a kritikák teljes mellőzésével dogmaként tisztelve, tényként fogadom el azt, hogy Jézus december 24-én éjjel született meg a bethlehemi jászolban. Egész világon mindenütt a 24-iki estét ünneplik „szent este” gyanánt. A katolikus theológia szerint az éjjel az előző naphoz tartozik, eszerint tehát a Jézus születését ünneplő karácsony első napjának december 24-én kellene lenni. Ennek megfelelően az

OLVASOM,...

NEM OLVASOM...

Olvason

Balthazár Dezső püspök, a zsidó kórházba felvétette magát bajmegállapítás végett. Szerencsére kiderült, hogy csak pihenésre van szüksége. A liberális lapok az esetből szenzációt csináltak. Ok nélkül. Sőt az eset felfuvása sértő a zsidóságra. Hiszen még a középkorban is a pápák zsidó orvosokat tartottak. Harminc évvel ezelőtt a zsidó gyűlölő cár a fiához a német Israel professzort hívatta, aki nemcsak névleg volt izraelita. Most is az orthodox rabbik befekszenek a kórházba. Sőt előfordul, hogy a neolog rabbi nem bizott a zsidókórház kitűnő orvosaiiban és megoperáltatta magát mesumeddal. 80 százalékban zsidó patientélája van annak a kitért orvostekintélynek, akiről orvosi körökben azt mondják, hogy a nyakán szép kis keresztet hord. Talán az vonzza a zsidó kuncsaftokat. — Mindez azonban magánügy lehet. Nem magánügy azonban az, hogy a multkor a MIEFHÖE egyik orvosi előadója szintén kitért volt. Felolvasása után az elnök tórai citátumokkal mondott köszönetet neki.

Olvason

Libabiztosítót állítottak fel Munkácson és két csehkorona díjtétel ellenében a tréflivé vált libát visszafizetik. A biztosító intézet élén metszők állanak. Így olvasható külföldi lapokban. Ebben tulajdonképpen nincs semmi különös, mert ez a biztosítás ősi formája, amelyet a Talmud is ismer. A zsi-

dók voltak a biztosítás feltalálói. Azonban hihetetlen, hogy metszők állanak az élén, hiszen ez erkölcsi inkompatibilitás volna, mert akkor érdekük volna, hogy minél több kóser liba legyen és így tehát az egész ügy — nem valami kóser.

Olvason

a „Zsidó Ujság“-ban:

„A világ teremtése előtt csak Isten volt és az ő Neve. Az isteni szellem megparancsolta, hogy teremtessék meg a világmindenség. De az isteni szellem előtt a világmindenség mindig összeomlott és visszatért a káoszba.“ (Ez a zsurnalisztikailag átköltött és eredetileg neolog ujságban megjelent midras orthodox szempontból blaszfémia és epikureizmust tartalmaz. Hát lehet-e orthodox hívőknek, akiknek a midras minden szava szent, írni azt, hogy az isteni szellem parancsa nem teljesült? S ilyen kijelentés, nem hiszem, hogy található a midrasban. Vagy igen? Hol? Változnak az idők: Régente orthodox szerkesztők a midrast fejjel tanulták, most pedig — ollóval.)

Nem olvasom

Salom! — köszönt az egyik német cionista a másikkal. — Heil Hitler, feleli a másik. — Hogy, hogy? hangzik a bámuló kérdés. — Amióta Hitler itt van, azóta nincs salom! (béke).

Olvason

Bécsben az orthodoxia egy része hatvan évi együttlét után a nagyközségből ki akar lépni. Erre a lépésre rendkívül lelkes levélben buzdítja őket Horovitz rabbi Jeruzsálemből. Ebben semmi különös

nem volna, ha az illető nem működött volna régen Magyarországon mint statusquo, tehát a separatiztikus orthodoxia szempontjából disqualifikált rabbi. Egyébiránt érdekes magyar-zsidó kulturtörténeti mozzanát, hogy Magyarországon ilyen módon disqualifikált rabbik külföldön orthodoxia szempontjából szalonképesek lesznek. Eklatáns példa erre: Hirsch óbudai neolog rabbi, aki Németországba ment ki és ott az orthodoxia vezére lett.

Olvasom

Az „Egyenlőség“-ben: „A Szaszover Rabbi a szigeti papnak veje átutazóban van Budapesten.“ (A felekezeti élet eme fontos hiradásából csak beavatott tudja meg, hogy a „Szaszover“ csodarabbi összes csodái között mégis csak a legnagyobb az, hogy megszerezte apósának a szigeti papot, aki tudvalevőleg jelenleg 26 (huszonhat) éves.)

Nem olvasom

Egy Shanghaiból látogatóba Budapestre érkezett magyar építész elbeszélése szerint, Shanghaiba a Hitler-uratom óta eddig 40 német zsidó orvos érkezett és telepedett le. A hiradás szerint, a kitűnő orvosokat úgy az európai, mint a bennszülött lakosság nagyon szívélyesen fogadta és mindegyiknek máris kitűnően jövedelmező praxisa van. Egy Shanghaiban 42 éve élő francia mérnök boldogan mesélte, hogy az egyik emigráns orvos néhány hónap alatt kigyógyította őt makacs betegségéből, ezért elhatározta, hogy köszönő levelet fog küldeni — Hitlernek. . .

Olvasom

A kelet-pororszországi hitközségek egyesülete gyűlést tartott, ahol megállapították, hogy a kebelükbe tartozó zsidó lakosság 22%-a 1933 és 1934 év folyamán elköltözött. Megállapították továbbá hogy míg 1931 évben a körzeti hitközségeknél 63 alkalmazott működött, addig

A Tel-Avivban 1935. áprilisban rendezendő

VILÁG-MAKKABIAH

alkalmából igen kedvezményes utazásokat rendezünk a

Lloyd Triestino

JERUZSÁLEM és PILSNA pompás gyors-hajói nagyszerű turistaosztályán

M. C. SZ. PALESZTINA GAZDASÁGI BIZOTTSÁGA

Bpest, VI., Andrásy-út 67.

TELEFON: 28-4-89 és 24-5-75

1934 évben már csak 29 volt az alkalmazottak száma. Az alkalmazottak számának ilyen nagvarányu csökkenése abban leli magyarázatát, hogy az egyes hitközségek bevételei a 22%-nál jóval nagyobb arányban csökkentek, mert hiszen az elköltöztek főként a jobb módúak sorából kerültek ki. Ennek a szomorú statisztikának kiegészítő részéül el kell mondanunk, hogy a zsidó születések Kelet-pororszországban csaknem teljesen szünetelnek, így például Elbingben az utolsó két év alatt csupán egy zsidó gyermek született.

Olvasom

Az Oberschlesische Wanderer című lap december 14-iki számában cikket közöl a legfiatalabb német hadi-önkéntesről és sziléziai büszkeséggel hozzáteszi, hogy a fiatal hős a sziléziai Beuthen város szülőtte. Megírja az ujság, hogy a legfiatalabb hadi-önkéntes, névszerint: Ring Richard, 1914 év őszén, 15 éves korában otthagya az iskolát, katonának jelentkezett és bevonult a 156-ik gyalogezredbe. Még 16 éves sem volt, mikor Verdunnél, hősie magatartása jutalmául megkapta a vaskeresztet. A háboru után

több tanult, mérnök lett és most New-Yorkban él. — Eddig a lap tudósítása. Most mi folytatjuk ott, ahol az ujság elhagyta. Ring mérnök úr egy évvel ezelőtt vándorolt ki Amerikába, mert hazájában még mint „legfiatalabb hadiönkéntes” sem tudott elhelyezkedni. Tudniillik Ring úr zsidó.

Olvason

A „Korunk Szava” legutóbbi száma szerint a pápa egy zarándok csapatnak azt hirdette: „A katakombák misztikus sötétségéből és fájdalmas megaláztatásából emelkedett ki a Bazilikák dicsősége, mint ahogy minden győzelem és dicsőség katakombákból ered.” Ez a kijelentés élénken emlékeztet a „Kuzari” című XII. századbeli zsidó vallásfilozófiai műnek egyik részletére. Ott el van mondva, hogy némelyek a zsidóság elnyomottságából az ő alacsonyrendűségére következtetnek, amire a zsidó tudós azt veti ellen: „A hatalmas vallások nem-e az ő szenvedő martirjaikkal, vértanuikkal dicsekednek?”

Olvason

Kiszámították a statisztikusok, hogy Németországban a zsidó felekezeti lapok havi példányszáma 1,040.000 és mivel Németországban 520.000 zsidó él — beleszámítva a csecsemőket is — minden egyes zsidó lélekre havi 2 példány felekezeti sajtótermék jut. Ezzel szemben, ha mi Magyarországon akarnánk ilyen statisztikát elkészíteni, szomorúan kellene megállapítanunk, hogy nálunk csak minden 5—6-ik zsidó lélekre esik havi 1 példányszám. A németeknél sokkal kedvezőbb viszonyok közt élő magyar zsidóság igen szép feladata lenne a zsidó sajtó lelkesebb felkarolása. . .

BLOCH ISTENTISZTELETI ORATÓRIUMA A DOHÁNY-UCCAI TEMPLOMBAN. Már jelentettük, hogy február 5-én este 7 órakor méreteiben hatalmas és belső értékeiben nagyarányú zenei alkotás kerül bemutatóra a Dohány utcai templomban. Ernest Bloch oratóriuma, lánglelkű zenésznek a műve, amely nem

esupán tartalma, hanem zenei feldolgozása szerint is a világ zeneirodalmának egyik érdekessége. Korunk egyik legnagyobb komponistája elsőrendű polgárjogot szerez a zsidó zenének azzal, hogy ennek legszebb motivumai klasszikus feldolgozásban az instrumentális zene egyik remekévé avatja. A hatalmas oratórium előadását az Omike rendezi és ezzel a nagymultu kulturális intézmény működésének egyik kiesucsosodó állomásához ér el, mert a sok gonddal és nagy áldozatokkal előadásra kerülő mű mesteri muzsikájából mély vallásosság hullámzik a zsidó szívek felé, s a hallgatók lelkében egy életre szóló élmény emléke marad meg.

A MISKOLCI IZRAELITA TANITÓNŐKÉPZŐ. Az egész magyar zsidóság, de főként a miskolci hitközség legfőbb büszkesége: a tanitónőképző, ez évben lépett működése hatodik esztendejébe. Ez a kiváló intézet olyan mintaszerűen van vezetve és olyan kiváló eredményeket ért el, hogy kiérdemelte a kultuszminiszter legmagasabb elismerését is. A kitűnő iskola dr. Serbu Adolf igazgató fáradhatatlan lelkes munkájának és a miskolci zsidó társadalom megértő áldozatkészségének gyümölcse. Az iskola a miskolci és környékbeli nem zsidó társadalom előtt is ismert és közkedvelt. Ezt bizonyítja az a körülmény, hogy az iskola növendékeinek 34%-a nem zsidó. A növendékek legnagyobb része a képesítő vizsga letétele után azonnal elhelyezkedést talál, ami főleg az iskola jó hírének tudható be. A miskolci izraelita tanitónőképző példaképen állhat minden zsidó előtt, mint az akarat, szorgalom és alkotó életrevalóság mintaképe!

A ZSIDÓ GIMNÁZIUM Barátainak Egyesülete január hó 20-án, vasárnap délután 5 órakor tartja meg az iskola volt növendékeinek rendezésében második teáját a Gellért szálló kupolacsarnokában.

A VAC. DISZTORNÁJA. A Vívó és Atlétikai Club ezévi disztornáját újból a Városi Színházban fogja megtartani, február 17-én d. e. fél 11 órai kezdettel. Dückstein Zoltán tanár, a nemzetközi viszonylatban is elismert jeles sportférfi vezetésével. A disztornán a VAC országos bajnokai is teljes számmal részt vesznek. Jegyek már kaphatók

Stern Samu felolvasása

Folyó hó 14-én este 1/27 órakor a hitközség Goldmark termében a Magyar Zsidó Szabadegyetem VI. szemesztere megnyitása képen Stern Samu megszabásu előadást tartott. Dr. Barna Károly elöljáró megnyitó beszédében rámutatott a Szabadegyetem fontosságára és nagy népszerűségére, majd átadta a szót az illusztris felolvasónak, aki nagyon érdekesen fejtegette a magyar zsidóság helyzetét és szerepét napjainkban. Különösen az utolsó 20 év eseményeivel foglalkozott. Rámutatott, hogy miképen a Tripartitum csak egyféle nemességet, úgy a modern magyarország csak egyféle polgárjogot ismer, — *Una cadeque civilitas*, — melyhez a zsidóság minden körülmények közt ragaszkodik. A zsufolásig telt Goldmark teremben a hallgatóságra és azok közt jelen volt közéleti kiválóságokra mély benyomást gyakorolt az illusztris felolvasó megállapítása, mely szerint a zsidóság sulyosan szenved a gazdasági válságot, amely elsősorban a gazdasági foglalkozások létalapját renditette meg és fájdal-

masan viseli bizonyos tekintetben a mutatkozó elfogultságokat, amelyek tehetségük, szorgalmuk és munkájuk szabad kifejezésében korlátozzák őket.

Hivatkozott Dr. Glückstahl Samu egyik kijelentésére, mely szerint a mai rossz gazdasági viszonyok folyamánként nem szülnek a zsidó anyák.

A zsidó sajtó s így a Szombat is, nem csinált gravaminális politikát, nem hangoztatta a mi sulyos sérelmeinket és így a külvilág közvéleménye úgy képzeli a magyar zsidóság helyzetét, hogy nálunk semmi tekintetben hiba nincsen. De, most hogy az Országos Iroda és egyszersmind a hitközség elnöke: Stern Samu helyesnek tartotta rámutatni a mi defectus helyzetünkre, mi is kénytelenek vagyunk aláhuzva kijelenteni, hogy a magyar zsidóság az utóbbi két évtizedben minden tekintetben és erősen sorvad.

Stern Samu előadását közben is sűrűn szakította félbe a hallgatóság tetszésnyilvánítása, végül pedig lelkesen ünnepeleék a nagy vervevel megtartott előadást.

Prego Cappo Rabbino

Olvasom az Estben, hogy *Hevesi Simont* Mussolini kihallgatáson fogadta, azonban olyan furcsa beállításban van közzétéve ez a híradás, hogy aligha fedí a teljes valóságot. Az Est szerint, mikor Hevesi Simont bevezették a Ducehez, ő ült a hatalmas terem egyik sarkában lévő íróasztalnál feltekintett az *irataiból* és azt mondotta: „*Prego Cappo Rabbino.*“ Bucsuzáskor azonban már az ajtóig kísérte. Ha ez megfelel a valóságnak, úgy Mussolini Hevesi Simonnal, az emberrel, nagyon udvariasan bánt, ellenben Hevesi Simonnak, a rabbinak, nem nagy kóvedje volt a Ducenál. Így fest előttünk ez a dolog, akik nem ismerjük ki magunkat pontosan a diplomáciai szokásokban. Lap-

zártáig nem tudtuk megtalálni Pintér Miksa kollégánkat, mert tőle akartuk megkérdezni, hogy diplomáciai körökben állva, vagy ülve szokták-e fogadni a vendégeket. Pintér Miksa ugyanis nagyon járatos a diplomáciai ügyekben, nevezetesen az ő előadásai szerint valamikor a *Neue Freie Presse* képviselőjében Cetinjében járt Nikita udvaránál s bőséges alkalma volt a diplomáciai eljárásokban elmerülni.

Ami Hevesi Simonnak a pápánál történt fogadtatását illeti, egész hétfőn délután, folyton csengetett a telefon s mindenki érdeklődött, hogy vajjon a Cappo Rabbino megcsókolta-e a halászgyűrűt. Megkérdeztük erre vonatkozólag

dr. Kiss Arnold budai vezető főrab-bit, aki nagy szaktudással elmagyarázta nekünk a vatikáni ceremóniákat, mely szerint magánki-hallgatáson a kézcsók kötelező.

Egy miszionárius kalandja Szaloniki zsidó negyedében

A Szombat egyik regrégibb előfizetője, egy Szalonikiben letelepedett nagyváradi ember, nemrégiben hazajött szülei sirjának meglátoagtására és a következő érdekes történetet mesélte el.

A Skót Misszió Társulat néhány évvel ezelőtt egy miszionárius lelkészt küldött le Szalonikibe, — amint később kiderült, — azzal a célzattal, hogy a Szalonikiben lakó zsidók között térítő munkát végezzenek. A skót lelkész jó kiállásu, kellemes modoru ember volt, jól tudott zsidóul, jó humora volt, nem csodálható tehát, hogy a szalonikii zsidó kolónia szeretettel fogadta be a társaságba a tisztelendő urat. A pap bejáratos lett a zsidó házakhoz és igyekezett minél hasznosabbá és kellemesebbé tenni magát. A gyermekeket angol nyelvre tanította, tennisz pályákat csinált, tennisz partikat hozott össze és trenirozott. Szorgalmasan eljárt ebédekre és vacsorákra, minden péntek este ott volt a templomban és mindennek betetőzéséül a rabbitól elkezdett zsidó írást tanulni. Mikor aztán már valóságos dédelgetett kedvence lett a zsidóknak, szép óvatosan hozzá kezdett a térítéshez. Az eredmény meglepő volt! A szalonikij zsidók mosolyogva fogadták a hittérítési szándékot, továbbra is nagy szeretettel fogadták a lelkészt, de áttérni? — azt már nem. Két év is elmúlt már és a jó pap még egyetlen veszendő lelket sem tudott megakvirálni. A skóciai felettes hatóságnak feltűnt ez a feltűnő eredménytelenség és szigorú hangú levelet intéztek a nem sok eredménnyel dicsekedhető lelkésznek, amiben megírták, hogy igyekezzék eredményt felmutatni, mert ha nem, akkor három hónapi határidő leteltével visszahívják. A levélről tudomást szereztek a zsidók is és ekkor, hogy

kedves „hittérítőjüket“ el ne veszítsék, szokatlan lépésre szánták magukat. Levelet irtak a skóciai miszionárius központba és kérték a vezetőséget, hogy hagyják meg nekik a már megszokott és megszeretett lelkészt. Hiába is küldenének akárkit, eredmény úgy sem lenne. De ha már a misszió programjában meg van írva, hogy Szalonikinek hittérítő dukál, hát akkor maradjon itt a régi. Hogy azonban a misszió se károsodjon a szalonikii zsidóság felajánlja, hogy a hittérítő költségeit a sajátjából fizeti.

Az élet produkál néha ilyen kedves históriákat, amelyek méltók lennének egy Mikszáth Kálmán tollára . . .

VAC-BÁL. A magyar társadalom reprezentatív bálja lett a Vivó és Atletikai Club szombati nagy estélye a Vigadóban. Ez első sorban Stern Samuné elnökasszony érdeme, ki személyi varázsával és nagy befolyásával maga köré tudta csoportosítani a fővárosi zsidóság minden vezető tagját. Mellette működtek Vészi Józsefné, Székely Dezsóné és Eppler Sándorné, kik rendkívüli munkát fejtettek ki a bál sikere érdekében. A bál rendezését dr. Weiller Ernő avatott keze irányította, a Vac elnöksége pedig dr. Párkány Frigyes elnökkel élén méltó módon adott keretet a gyönyörű estélynek. A Fővárosi társadalom vezető-tényezői között ott láttuk Sándor Pálékat, Buday-Goldberger Leóékat, Dési Gézáékat, Drucker Gézáékat, dr. Glücksthal Samuékat, Vészi Józsefékat, Rosenák Miksáékat, Fejér Lajosékat, Dános Lászlóékat, dr. Deutsch Ernőéket, Simonyi Albertékat, Szántó Jenőéket, Szabolcsi Lajosékat. A bálkirálynő címét Dési Éva és Krausz Kató érdemelték ki, kikkel együtt a fiatal lányok ragyogó gárdája adott gyönyörű keretet az emlékezetes estének. Ott láttuk a zsidó társadalom vezetői közül dr. Kiss Arnoldékat, Kálmán Henrikéket, dr. Láng Lajosékat, Dembitz Gyuláékat, Szegő Sándorékat, a nőegyleti elnökasszonyokat: Rosenberg Sándornét és dr. Horváth Lipótnét.

A tizenegyedik egyiptomi csapás

Egy most megjelent régiségtanban olvasom :

„Az egyiptomiak voltak a balzsamozás mesterei. Az idők folyamán sokféle módszer alakult ki, de a legszebb és a leg-tökéletesebb munkát mégis az egyiptomiak végezték. E műveleteknél a szív mindig különleges szerepet játszott. A felső részeket négy koporsóban, az úgynevezett kanopában helyezték el, a szívet azonban a helyén hagyták... Ez az eljárás azonban csak a későbbi időkben fejlődött ki. Az egyiptomiak a szívet nemcsak az értelem és az érzelem lak-helyének tekintették, hanem önálló személynek, a második énné képzelték. Ezért magának a szívnek balzsamozása sokkal régiebb, mint a többi testrészeké. A hatodik dinasztia idejében, Krisztus előtt a 3. évezredben a halott szívet kivették a helyébe egy kőszívet tettek. Ennek az eljárásnak különös alapja volt. . .“

A „kőszívű ember“ kifejezést mindenki ismeri, de van-e valami összefüggés közötté és az említett egyiptomi szokás között? Erről a következőket mondotta nekem az én teológiai szakértőm: dr. Richtmann Mózes:

— A biblián át talán igen. Ezékiel prófétában ugyanis előfordul a következő két mondat: „Hintem rátok a tisztító vizet és megtisztultok. . . és eltávolítom a kőszívet belőletek és adok nektek húsból való szívet.“ A hagyomány szerint a „tisztító víz“ kifejezés céloz a Tórának a „vörös tehén hamujával“ kapcsolatos kultuszi tisztulásra. A bibliakritikusok szerint is ezzel függ össze, de éppen az ellenkező értelemben: a próféta tiltakozik a szertartásnak pogány módon való gyakorlása ellen, helyette erkölcsi eszmét hirdet. Akárhogy is van a dolog, az ugyyszólván bizonyos, hogy a vöröstehén törvénye, amely a pompás állat megsemmisítését írta elő, az egyiptomi állatimádás elleni intézkedés.

— Ilyen beállításban Ezékiel próféta nemcsak ebben az esetben tartja szem előtt az akkori köznépnél divatozott bálványkultuszt, és polemizál ellene, hanem tanításának második részében is, amikor a kőszív felcsereléséről beszél, a bálványkultuszra gondol. Hisz ő ismeri kora bálványkultuszát, beszél a Tammuz (Adonisz) imádásáról, tud a phallus tiszteletéről, tudhatott arról is, hogy a mumiáknak is kőszívet csinálnak a húsból való szív helyett. És természetesen szerencsétlenségnek tartotta, hogy nemcsak a mumiák-

Palestine Shipping Co. Ltd., Haifa.

A Palestínai hajózási társaság március 13-tól kezdve kéthetenként rendszeres hajójáratot tart fenn

Triest — Haifa

között.

A 10.000 tonnás „TEL-AVIV“ nevű gőzösön csakis egy egységes I. osztálynak megfelelő osztály van. A teljesen új kettő és négy személyes kabinjai a legmodernebb kényelemmel, hideg-melegvíz szolgáltatással, szellőztető készülékekkel stb. vannak felszerelve.

Gyönyörű séta- és sportfedélzetek és társashelyiségek,

Legelsőrangú ételmezés. Kívánságra szigorúan rituális ellátás.

Felvilágosítást ad és részletes leírásokkal készséggel szolgál a Palestine Shipping Co Ltd., európai vezérügynöksége V., Vigadó-u. 5. Telefon: 81-6-96, 84-2-96.

nak, hanem a kortársainak is kő szíve volt.

— Ezt a kőszívet most is tapasztaljuk, és a fentebbiek után tudjuk már azt is, hogy ez — a tizenegyedik egyiptomi csapás.

Olvasom

Közvetlenül azután, hogy Weisz Fülöp kijelentette, hogy visszavonul minden munkától, nem kis meglepetéssel olvastuk, hogy a Kereskedelmi Bank küldöttségét ő vezette Szolnokra és részt vett a szerencsétlen véget ért dr. Róth temetésén a zsidó temetőben. Ugyancsak láttuk Weisz Fülöp önmagáért Stern Samu felolvasásánál a hitközség Goldmark termében. — Esziünkbe jut a nagy János Farkas mondása: Blut ist ein besonderer Saft.

Kamatrabszolgák és kamararabszolgák

A Neue Züricher Zeitung jelentése szerint Bernhard Köhler a horogkeresztes párt gazdaságpolitikai bizottságának vezetője egy Hannoverben tartott előadása során egész meglepő magyarázatát adta a kamatrabszolgaság megtöréséről szóló horogkeresztes dogmának. Kijelentette tudniillik, hogy a kamatrabszolgaság megtörése, amelyet annyit emlegetnek, nagyon egyszerűen megvalósítható, még pedig a következő tétellel: Fizessd meg adósságaidat és ne csinálj adósságokat, akkor nincs kamatrabszolgaság.

A horogkeresztes szónok konkluziójával tulajdonképpen megmagyarázza, hogy miért is voltak a középkorban a zsidók uzsorások, azaz miért adták magas kamatrát pénzt. Pénzügyletekkel foglalkoztak, mert más pályára nem engedték őket, viszont a keresztényeknek megtiltották ezt az ördögi foglalkozást, lelki üdvösségük elvesztése mellett és így meg kellett ezt engedni a zsidóknak, mert ennek a lelkiüdvösség dolgában az akkori felfogás szerint nem volt veszteni valója. Másrészt azonban az uralkodó osztály épp az ellenkezőjét tette, amivel a fentemlített Köhler akarja a problémát megoldani, ugyanis adósságokat csinált és egyáltalában nem akart fizetni, aminek következtében természetesen a kockázat a zsidó kölcsönzőre nézve rendkívül nagy volt és bármilyen magas kamatot szedtek a zsidók, ez szamaritánus cselekedet volt a mai bankok politikájához képest, amelyek sokkal kisebb rizikó mellett majdnem ép olyan magas kamatot szednek. — Ha a zsidóknak egyáltalában fizettek, ennek az oka az volt, hogy nemcsak kamatszedők voltak, hanem a *kamat-rabszolgákkal* szemben ők voltak a *kamarai-rabszolgák*, azaz hivatalos joghelyzetük az volt, a középkori Hitler országban, hogy minden zsidó pénz a kincstáré, a kamaráé, tehát tulajdonképpen az akkori zsidó uzsorásnak ugyanaz a szerepe volt, mint a mai házbéruzsorásnak; a kincstár, illetőleg a kamara számára inkaszálta a pénzt.

És ha a középkori Németországban a kamatrabszolga egyáltalában nem akart fizetni, ha volt ereje hozzá, megölte a kamatrabszolgát, vagy ha protekciója volt, a kamarával kiegyezett és megölte — az adósságlevelet. — A horogkereszt annyiban változtatott a dolgon, hogy a zsidók most már nem a kamara rabszolgái, mert kiűzték őket és az ottmaradtak nem kamatujsorások, mert nincs már pénzük. És ha a Nácik nem tudnak a magas kamat ellen más receptet, mint a fentebbi, akkor a német polgárok kamaraszolgákká lehetnek ugyan, de kamatrabszolgákká nem, mert nincs senki, aki azzá tegye őket, amennyiben senki sem fog hitelezni.

ILLÉS JÓZSEF ÜNNEPLÉSE. Szombaton este az Ujságkiadó-tisztviselők Egyesületében bankett keretében ünnepelték Illés József igazgatót ötvenéves jubileuma alkalmából. Ebből az alkalmából zsúfolásig megtelt az egyesület nagyterme ujságírókkal, kiadóhivatali tisztviselőkkel és Illés József tisztelőivel. A jubilánst, aki a régi ujságkiadó-gárda egyik legérdemesebb és legjelentősebb alakja, számosan üdvözölték. Elsőnek Sümegi Vilmos, az Ujságkiadó-tisztviselők Egyesületének elnöke köszöntötte az ünnepeltet és érdekesen megrajzolta Illés József portréját s hangsúlyozva, hogy rendkívüli érdemeket szerzett a magyar ujságkiadás fejlesztésében. Márkus Miksa, a Magyar Ujságírók Egyesületének nevében üdvözölte Illés Józsefet. — Az ujságírás és ujságkiadás — úgymond — ikertestvérek. A rokon szakma nevében kollégáim legmelegebb üdvözlését hozom el Illés Józsefnek. A Magyar Hírlap szerkesztősége nevében Relle Pál köszöntötte fel a jubilánst. Illés József meghatott szavakkal mondott köszönetet a meleg üdvözlésekért és könnyeláradó szemekkel tekintett vissza félévszázados pályafutásáról.

Felolvasó szerkesztő és kiadó: Dr. KENÉZ-KURLÁNDER EDE, Budapest, VI. gr. Zichy Jenő u. 43.

Telefon: Aut. 27-1-35. — Az előfizetés ára: egész évre 30 pengő, egyszerű papíron 20 pengő.
Postatakarékszám: 16.760

Noniold Zoltán (PANNONIA) avomda Budapest, VII. Rombach u. 8. — Telefon: József 42-3-09